

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

**БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ЛІКАРІВ
ТА ПРОВІЗОРІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
(online формат)**

Генеральний інформаційний партнер –
платформа «Аксемедін»

**Конференцію внесено до Реєстру з'їздів, конгресів, симпозіумів
і науково-практичних конференцій МОЗ та НАМН України**

**09 жовтня 2020 року
Київ**

УДК: 614.25:615.1:378.22.001.73

Безперервний професійний розвиток лікарів та провізорів в умовах реформування системи охорони здоров'я (9 жовтня 2020 року). МОЗ України, Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика.- Київ : НМАПО імені П. Л. Шупика, 2020.- 495 с.

До збірника увійшли тези доповідей, що містять теоретичні та практичні результати наукових досліджень і розробок учасників науково-практичної конференції, присвячені питанням світових тенденцій безперервного професійного розвитку лікарів і провізорів; реформи системи підготовки медичних кадрів; сучасних технологій у системі підготовки медичних і фармацевтичних кадрів; сучасних інформаційних технологій у медичній освіті; питанням віртуалізації освіти; актуальним психологічним проблемам лікарів і провізорів на сучасному етапі розвитку охорони здоров'я; педагогіко-психологічним аспектам підготовки лікарів і провізорів та збереженню здоров'я соціуму; психологічним аспектам діяльності лікаря в кризових ситуаціях (зокрема, в умовах пандемії COVID-19); етико-правовим проблемам і пріоритетам розвитку медичної та фармацевтичної освіти; правовим та етичним аспектам реформування системи охорони здоров'я; розвитку галузі охорони здоров'я в контексті правової системи України.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їхні автори. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

Збірник матеріалів підготовлено до друку кафедрою педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Електронний варіант збірника розміщено на сайті НМАПО імені П.Л. Шупика за посиланням: https://nmapo.edu.ua/zagruzka2/CPD_conference_NMAPO_2020.pdf.

При передруку публікацій посилання на збірник обов'язкове.

Редакційна колегія:

Вороненко Юрій Васильович

ректор НМАПО імені П. Л. Шупика, академік НАМН України, доктор медичних наук, професор (голова редакційної колегії)

Вдовиченко Юрій Петрович

перший проректор НМАПО імені П. Л. Шупика, член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор,

Бабінцева Лариса Юріївна

декан факультету підвищення кваліфікації викладачів, доктор біологічних наук, кандидат фармацевтичних наук, доцент

Краснов Володимир Володимирович

завідувач кафедри педагогіки, психології медичного та фармацевтичного права НМАПО імені П. Л. Шупика, доктор медичних наук, кандидат педагогічних наук, професор

П'янківська Людмила Володимирівна

старший викладач кафедри педагогіки, психології медичного та фармацевтичного права НМАПО імені П. Л. Шупика, кандидат психологічних наук

Юрковська Лідія Геннадіївна

старший викладач кафедри педагогіки, психології медичного та фармацевтичного права НМАПО імені П. Л. Шупика

Доступ до відеоматеріалів конференції відкритий за посиланням:

<https://youtu.be/4dkAYSiXm28>

2. Official website of the Verkhovna Rada Committee on Health. Retrieved from <http://komzdrav.rada.gov.ua>
3. Official website of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine Retrieved from <http://www.amnu.gov.ua/index.php>
4. E-journal "Healthcare facility management". Retrieved from <http://egolovlikar.mcfu.ua>

ДОСВІД АДАПТИВНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ЛІКАРСЬКИХ КАДРІВ З ПИТАНЬ МЕДИЦИНИ ПРАЦІ

Варивончик Д.

д. мед. н., проф., завідувач кафедри
<https://orcid.org/0000-0003-2107-6269>

Демецька О.

к. б. н., доцент кафедри
<https://orcid.org/0000-0002-8174-7813>

Копач К.

к. мед. н., доцент кафедри
<https://orcid.org/0000-0002-6771-4556>

Безвербний П.

старший викладач кафедри
<https://orcid.org/0000-0002-9851-8830>

Еджибія О.

асистент кафедри
<https://orcid.org/0000-0002-5404-3642>

**Національна медична академія
післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
МОЗ України, кафедра медицини праці,
психофізіології та медичної екології,
Україна**

Окреслене сучасне кризове підґрунтя, що викликане реформуванням галузі охорони здоров'я в Україні, що обумовлює адаптивну трансформацію післядипломної медичної освіти лікарських кадрів з питань медицини праці. Наведено досвід кафедри медицини праці, психофізіології та медичної екології НМАПО імені П. Л. Шупика, щодо підготовки впродовж

2013 – 2020 р.р. медичних кадрів з питань медицини праці. Визначено подальшу освітню стратегію зазначено.

Ключові слова: медицина праці, післядипломна освіта, лікарі.

Медицина праці (МП) є міждисциплінарним науково-практичним напрямком сучасної охорони здоров'я, стратегічною метою якого є збереження здоров'я працюючої людини. в Україні практичний напрям діяльності МП реалізується лікарями-спеціалістами – з гігієни праці, професійної патології, психофізіології, авіаційної та космічної медицини, судової медицини, лікарями-терапевтами цехової лікарської дільниці; лікарями здоров'я пунктів підприємств.

До початку реформування системи охорони здоров'я реалізація стратегічних завдань МП здійснювалась низькою спеціалізованих закладів охорони здоров'я (ЗОЗ): відділами гігієни праці мережі державної санітарно-епідеміологічної служби України (ДСЕС); відділеннями профілактики (медичних оглядів) мережі амбулаторно-поліклінічних закладів; відділеннями професійної патології мережі обласних лікарень; мережею клінік професійної патології науково-дослідних установ системи МОЗ України та НАМН України.

Внаслідок реорганізації у 2014 р. [1] та наступної ліквідації у 2016 р. [2] ДСЕС України фактично відбулась ліквідація всієї мережі відділів гігієни праці в системі МОЗ України з перерозподіл їх функцій між: Державною службою України з питань праці (Держпраці), Державною службою України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба), Центром громадського здоров'я МОЗ України [3]. При цьому, забезпечення всіх ланок первинної профілактики професійної захворюваності в повному обсязі не досягнуто і до теперішнього часу.

Ліквідація ДСЕС України призвела до катастрофічного скорочення кадрового ресурсу в галузі охорони здоров'я та додипломної підготовки кадрів. Так за даними ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України» у 2000 р. кількість лікарів з гігієни праці в системі МОЗ України становила – 928 осіб, в 2010 р. – 670, а в 2019 р. – 30. в Держпраці України працює лише 91 лікарів з гігієни праці, з передбачених 267 штатних посад. Повністю призупинилась додипломна підготовка лікарів у напрямку «Медико-профілактична справа». Якщо у 2014 р. вищими закладами освіти було випущено 266 лікарів та зараховано на і курс – 472 студента; то вже у 2019 р. – випущено 3 лікарів та зараховано на і курс – 0 студентів [4; 5].

Останніми десятиріччями спостерігаються і негативні тенденції у напрямку забезпечення надання вторинної і третинної профілактичної допомоги працюючим. в Україні кількість штатних лікарів-профпатологів залишається мінімальною (біля 60 осіб), поодинокими є лікарі з психофізіології, авіаційної медицини, суднової медицини. Майже ліквідована вся цехова терапевта служба, здоровпункти на підприємствах, значно скоротилась кількість спеціалізованих медико-санітарних частин.

Зазначене з 2013 р. призвело до суттєвого зменшення кількості робочих місць в ЗОЗ, і відповідно, до зниження попиту ЗОЗ щодо вторинної спеціалізації та післядипломної освіти всіх лікарських спеціальностей, що входять до сфери МП.

Однак, відповідно до даних Державної служби статистики України (станом на 31.12.2019 р.), загальна кількість підприємств, на яких працівники зайняті на роботах зі шкідливими умовами праці, становить – 7 040. Кількість штатних працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, становила 834,4 тис. осіб (26,9 % до облікової кількості штатних працівників). Кількість штатних працівників, які мають право на хоча б один із видів пільг і компенсацій за роботу зі шкідливими умовами праці, становить 940,0 тис. осіб (33,3 % до облікової кількості штатних працівників) [6]. Що свідчить про реальні потенційні ризики здоров'ю працюючому населенню і, відповідно, значні потреби держави у реалізації всього комплексу медико-соціальних заходів у збереженні професійного здоров'я і профілактики професійної захворюваності населення.

Згідно ст. 17 Закону України «Про охорону праці», працівники певних категорій (*«...зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці, ... де є потреба у професійному доборі, ... віком до 21 року»*) підлягають обов'язковим медичним оглядам (*«... попередньому (під час прийняття на роботу) і періодичним (протягом трудової діяльності)...»*) [7]. Відповідно до «Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій» (затвердженого наказом МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246): *«Проведення попереднього (періодичних) медичного огляду здійснюється комісією з проведення медичних оглядів закладів охорони здоров'я. Комісію очолює заступник головного лікаря або уповноважена головним лікарем особа, який має підготовку з професійної патології», «До складу Комісії входять обов'язково ... лікарі, які пройшли підготовку з профпатології...»* (п. 2.8), *«Заклади охорони здоров'я: ... залучають до проведення медоглядів лікарів, які мають підготовку з профпатології та обізнані з умовами*

праці працівників, особливостями виробництва та шкідливими факторами виробничого середовища, їх гігієнічною оцінкою й можливою професійною патологією на даній ділянці, у цеху, на виробництві...» (4.1.3) [8].

Відповідно, зазначене визначило лікарів-спеціалістів комісій з медичних оглядів працівників основним контингентом у післядипломній підготовці медичних кадрів з медицини праці в умовах реформування системи охорони здоров'я.

Враховуючи вищевказане, кафедрою медицини праці, психофізіології та медичної екології НМАПО імені П. Л. Шупика, було здійснено наступну адаптивну трансформацію підготовки медичних кадрів:

– зменшення планової підготовки лікарів на циклах спеціалізації в умовах групового навчання (за бюджетні кошти) із компенсаторним збільшенням підготовки на циклах спеціалізації та стажування за індивідуальним планом навчання (на умовах плавних освітніх послуг);

– збільшення кількості навчальних циклів тематичного удосконалення, спрямованих на підготовку з професійної патології лікарів-спеціалістів комісій з медичних оглядів працюючих («Актуальні питання реабілітації хворих на професійну патологію», «Організація і порядок надання спеціалізованої профпатологічної допомоги», «Організація та проведення медичних оглядів і експертиз працюючого населення», «Сучасні методи діагностики професійних захворювань», «Сучасні методи ультразвукової діагностики виробничо-зумовлених та екозалежних захворювань» та ін.);

– розширення контингенту слухачів кафедри за рахунок впровадження навчальних циклів тематичного удосконалення, присвячених актуальним питанням охорони здоров'я: профілактики на робочому місці ВІЛ/СНІДу, ТБ; психофізіологічної реабілітації учасників АТО/ООС; практичного вирішення медико-екологічних проблем та ін.;

– розширення контингенту слухачів кафедри завдяки значного збільшення виїзних циклів, циклів за очно-заочною формою навчання, широкого використання короткочасних циклів (2 тиж.) та застосування дистанційних методів освіти.

У зв'язку із значним скороченням бюджетного фінансування післядипломної медичної освіти з 2020 р. значно збільшено проведення циклів ТУ на умовах платних освітніх послуг (з 5,0 до 30,0 %).

Впродовж 2013 – 2020 р.р. кафедрою було організовано і завершено 249 навчальних циклів, на яких підготовлено 2901 лікарів, переважно на циклах

тематичного удосконалення (ТУ) (88,3 % від всіх циклів). Також було проведено 70 виїзних циклів ТУ на базі 303 10 областей України (переважно – м. Києва (24,2 %), Дніпропетровської (21,8 %), Київської (20,7 %) та Вінницької (15,3 %) областей), під час яких підготовлено 1884 слухача (64,9 % всіх слухачів). Здійснено навчання 338 слухачів на циклах спеціалізації, стажування і передатестаційної підготовки, із яких 85 слухачів – за індивідуальним планом (25,1 %).

Подальша стратегія підготовки лікарських кадрів у сфері МП буде спрямована на розробку і впровадження короткочасних циклів ТУ з питань:

- збереження високих стандартів збереження професійного здоров'я, профілактики на робочому місці інфекційної (ВІЛ/СНІДу, ТБ, COVID-19) та онкологічної патології тощо;

- розширення професійних компетентностей лікарів загальної практики – сімейної медицини, лікарів-спеціалістів, лікарів-науковців, держаних службовців Держпраці з питань профілактики, діагностики, лікування та реабілітації осіб з виробничо-зумовленою та професійною патологією;

- забезпечення надання лікарями-спеціалістами сучасної медико-профілактичної допомоги населенню, в разі виникнення екозалежної патології.

Список використаних джерел

1. Про утворення комісії з реорганізації Державної санітарно-епідеміологічної служби. Постанова Кабінету міністрів України від 26.11.2014 р. № 1166-р, зі змінами (2016). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166-2014-%D1%80#Text>.

2. Деякі питання Державної санітарно-епідеміологічної служби. Постанова Кабінету міністрів України від 29.03.2017 р. № 348 (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-2017-%D0%BF#Text>.

3. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади (Постанова Кабінету Міністрів України) № 442 від 10 вересня 2014 р., зі змінами (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text>.

4. Центр медичної статистики МОЗ України. Статистичні дані (2020). URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdan.html>.

5. Центр медичної статистики МОЗ України. Статистичні довідники (2020). URL: http://medstat.gov.ua/ukr/statdov_r.html.

6. Умови праці працівників у 2019 році: Статистичний збірник (2020). Державна служба статистики України. Київ: URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/05/zb_upp_2019.pdf.

7. Про охорону праці (Закон України) № 2694-XII від 14.10.1992 р., (1992). зі змінами (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.

8. Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій (Наказ МОЗ України) № 246 від 21.05.2007 р. (2007). зі змінами (2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0846-07#Text>.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗНАТЬ З БІОСТАТИСТИКИ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Грузева Т.

професор, завідувач кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я
<https://orcid.org/0000-0001-9254-7561>

Іншакова Г.

доцент, доцент кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я,
<https://orcid.org/0000-0002-3984-8864>

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Україна

В роботі наведено результати соціологічного опитування студентів, які навчалися за різними освітніми програмами, та слухачів післядипломної освіти, щодо питання застосування отриманих знань з біостатистики в своїй практичній діяльності.

Ключові слова: біостатистика, освітні програми, використання знань, професійна діяльність, студенти, слухачі післядипломної освіти.

Біостатистика є потужним інструментом для проведення медичних досліджень, прийняття клінічних рішень та управління охороною здоров'я. Однак, фахівці зі статистики стурбовані тим, що медичні працівники важко сприймають застосування статистичних методів на практиці, і часто некоректно їх використовують [1]. Часто лікарі та